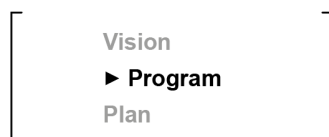

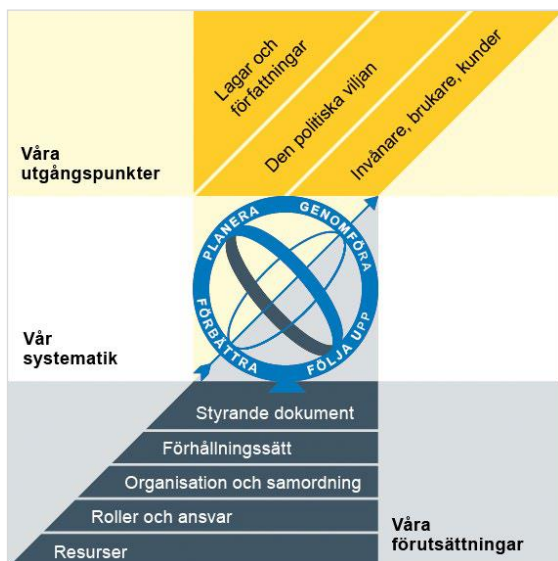
Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026

Planerande styrande dokument

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Beslutad av: Kommunfullmäktige	Gäller för: Alla styrelser och nämnder	Diarienummer: 0759/19 (0044/22)	Datum och paragraf för beslutet: 2015-06-11 §14
Dokumentsort: Program	Giltighetstid: 2021–2026	Senast reviderad: 2023-01-26	Dokumentansvarig: Avdelningschef Beslutsunderlag och utredning, stadsledningskontoret

Bilagor:

1. Ett urval av relaterade styrande dokument
 2. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
 3. Källor
 4. Indikatorer, se separat bilaga
-

Innehåll

Inledning	5
Syftet med detta program.....	5
Vem omfattas av programmet.....	5
Giltighetstid.....	5
Bakgrund	5
Mänskliga rättigheter som grund.....	5
Det nationella målet för funktionshinderspolicen och dess principer för genomförande	5
Koppling till andra styrande dokument	6
Internationellt.....	6
Nationellt	6
Lokalt	6
Uppföljning av detta program	6
Uppföljning av programmets mål	6
Utvärdering av programmet.....	7
Programmet	8
Förutsättningar.....	8
Rättighetsområden, mål, strategier och ansvar	9
1. Rätten till ett självständigt liv	9

2. Rätten till information och kommunikation.....	10
3. Rätten till demokratisk delaktighet	11
4. Rätten till ett tryggt liv	11
5. Rätten till bästa möjliga hälsa	12
6. Rätten till utbildning	13
7. Rätten till arbete och sysselsättning	14
8. Rätten till fungerande bostad.....	15
9. Rätten att kunna förflytta sig i och använda Göteborgs inne- och utemiljöer.....	16
10. Rätten till en meningsfull fritid	16
Definitioner	17
Funktionsnedsättning och funktionshinder	17
Mångfald	17
Inkludering.....	18
Barnrättsperspektivet	18
Det nationella funktionshinderspolitiska målets fyra områden	18
Enkelt avhjälpna hinder	19
Kunskap och samverkan	20
Bilagor	21
Bilaga 1 Ett urval av relaterade styrande dokument.....	21
Bilaga 2 Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	23
Bilaga 3 Källor	24

Inledning

Syftet med detta program

Syftet med Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning är att, utifrån de mänskliga rättigheterna och det nationella funktionshinderspolitiska målet, förtydliga vad som förväntas av stadens nämnder och styrelser för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt delaktiga utan diskriminering, på lika villkor som andra.

Vem omfattas av programmet

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2021–2026 gäller för Göteborgs Stads samtliga nämnder och styrelser.

Giltighetstid

Detta program gäller för perioden 2021–2026.

Bakgrund

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning beslutades av kommunfullmäktige 2015-06-11 § 14. Kommunfullmäktige tog beslut 2019-03-28 § 21 om att revidera programmet för att säkerställa att det fick en ännu tydligare koppling till mänskliga rättigheter och det nationella funktionshinderspolitiska målet. Revideringen har genomförts i samarbete med representanter från Göteborgs Stads råd för funktionshinderfrågor, intresseorganisationer samt Göteborgs Stads förvaltningar och bolag.

Mänskliga rättigheter som grund

De mänskliga rättigheterna utgår från att alla människor är födda fria och lika i värde och att rättigheterna gäller alla - utan åtskillnad. Ytterst reglerar mänskliga rättigheter förhållandet mellan staten och individen. Det offentliga har ansvar för att respektera, skydda, uppfylla och bevaka arbetet med de mänskliga rättigheterna. Individen som äger rättigheten är rättighetsbärare. Det offentliga är skyldighetsbärare.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken och dess principer för genomförande

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i

levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas. För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot de fyra områdena: principen om universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet och att förebygga och motverka diskriminering. Inget av dessa områden kan ensamt uppnå det nationella målet, de är ömsesidigt beroende.

Koppling till andra styrande dokument

Internationellt

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- FN:s konvention om barnets rättigheter
- FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling

Nationellt

- Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, regeringens proposition 2016/17:188
- Lagstiftning, till exempel skollagen, lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen, plan- och bygglagen, diskrimineringslagen, lagen om tillgänglighet till digital offentlig service

Lokalt

Redan i nämnders reglementen och styrelsernas ägardirektiv anges att uppdragen ska utföras utifrån demokratisk grundsyn om mänskliga rättigheter och mot diskriminering.

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning utgör ett stöd för staden att i andra program och planer omhänderta rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. I bilaga 1 finns ett urval av styrande dokument i form av visioner, program och planer, som omfattar en eller flera aspekter med bäring på programmets rättighetsområden.

Uppföljning av detta program

Uppföljning av programmets mål

Programmet följs upp på utveckling av måluppfyllelse för ett antal indikatorer på samhälls- och verksamhetsnivå, se bilaga 4. Några indikatorer mäter utvecklingen av

stadens verksamheter som direkt berör barn. Stadsledningskontoret gör en baslinjemätning 2020 och följer sedan upp resultaten av indikatorerna vart annat år med start 2022. För vissa mål kan kompletterande mätningar behöva göras.

Programmet bidrar till att villkoren för personer med funktionsnedsättning ska synliggöras i stadens ordinarie uppföljning och att det beaktas i utvecklingen av stadens verksamheter. Ett flertal av programmets indikatorer kan utgöra del av den ordinarie verksamhetsuppföljningen.

Utvärdering av programmet

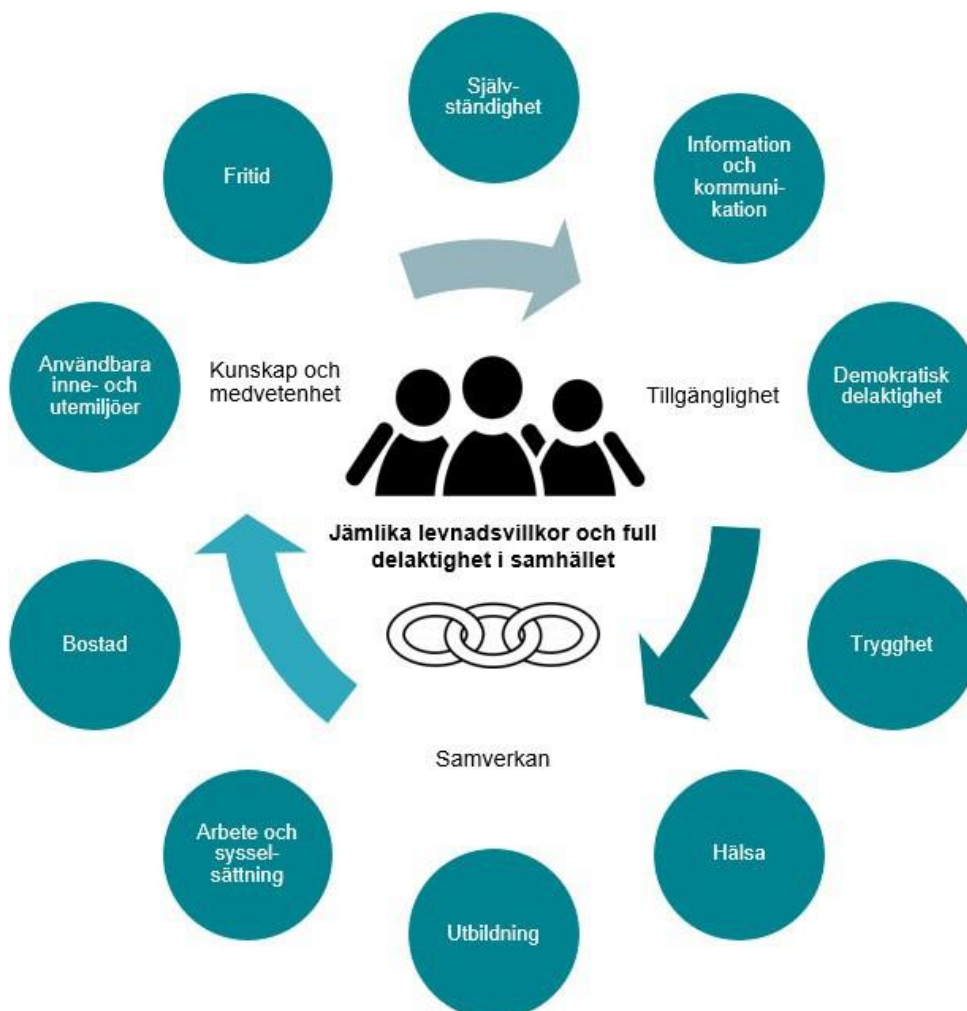
Programmet gäller till och med år 2026 och utvärderas av stadsledningskontoret i samverkan med intresseorganisationerna inom funktionshinderområdet under programperiodens sista år.

Programmet

Förutsättningar

För att uppnå målen i programmet behöver stadens nämnder och styrelser säkerställa kunskap och medvetenhet, tillgänglighet samt samverkan internt och externt. Personer med funktionsnedsättning, anhöriga och intresseorganisationer är en viktig samverkanspart.

De olika rättighetsområdena i programmet påverkar också varandra, vilket symboliseras i bilden nedan. Det innebär till exempel; för att personer med funktionsnedsättning ska ha goda förutsättningar för att uppleva trygghet behövs en tillgänglig inne- och ute miljö, ett eventuellt individuellt stöd för självständighet samt att berörda parter har kunskap och samverkar.

Figur 1: I figur 1 illustreras de tio rättighetsområdena i programmet och att de alla är beroende av varandra för att jämlika levnadsvillkor och full delaktighet ska uppnås. För att nå rättighetsområdenas mål krävs Kunskap och medvetenhet, Samverkan och Tillgänglighet.

Rättighetsområden, mål, strategier och ansvar

Programmet är uppdelat i 10 rättighetsområden. Rättighetsområdena inleds med en kort definition av området utifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och kopplar också till artiklar i den. Se bilaga 2 för namn på alla artiklar. Efter det följer en problembeskrivning som syftar till att beskriva hur livsvillkoren ser ut i dag för personer med funktionsnedsättning inom rättighetsområdet. Ibland är problembeskrivningen utifrån nationella mått och ibland, där underlag finns att tillgå, beskrivs den utifrån hur det ser ut i Göteborg. Problembeskrivningen, som utgörs av exempel och inte kan anses heltäckande inom respektive rättighetsområde, sätter programmet i ett sammanhang och motiverar vad stadens arbete ska bidra till att förbättra. Se bilaga 3 för källor till problembeskrivningarna. Till varje rättighetsområde finns ett övergripande mål med tillhörande strategier och utsedda ansvariga nämnder och styrelser. Inom en del rättighetsområden kan alla styrelser och nämnder antas agera och bidra till måluppfyllelsen, de anges då som ansvariga. Inom andra rättighetsområden kan vissa, inom sitt ansvarsområde/kärnverksamhet, förväntas bidra särskilt väl i arbetet med strategierna för att nå angivet mål, och anges då som särskilt ansvariga.

1. Rätten till ett självständigt liv

Personer med funktionsnedsättning har rätt att leva självständigt och delta i samhället på lika villkor som andra. Det innebär bland annat att ha kännedom om och tillgång till olika former av samhällsservice, personligt stöd, rehabilitering och habilitering, bostad, arbete eller sysselsättning samt ekonomiska förutsättningar. Det personliga stödet är för en del avgörande för möjligheten att kunna delta på lika villkor som andra. För att ha goda möjligheter att leva ett så självständigt liv som möjligt behöver därmed flera olika förutsättningar och rättigheter införlivas.

Artikel 19,
20, 26, 27
och 28

Personer med funktionsnedsättning i Göteborg upplever generellt att de själva kan påverka sin situation i lägre utsträckning än personer utan funktionsnedsättning och har i lägre utsträckning möjlighet att betala en oförutsedd utgift. Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har generellt sämre levnadsvillkor än andra och upplever att det ofta finns en förväntan om att de ska ta ett större koordinerande ansvar än övriga föräldrar.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning kan leva ett självständigt liv på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målen

1:1 Stadens verksamheter ska informera personer med funktionsnedsättning om rättigheter och möjligheter på det sätt som individen kan ta del av och förstå.

1:2 Stadens verksamheter ska ha ett helhetsperspektiv i kontakterna med barn, familjer och vuxna med funktionsnedsättning.

1:3 Stadens verksamheter ska samverka internt och externt för att personer med funktionsnedsättning ska ha ett självständigt liv på lika villkor som andra.

1:4 Stadens verksamheter ska bemöta personer med funktionsnedsättning på ett normmedvetet sätt med individens behov i centrum.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser. Nämnden för funktionsstöd, socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, socialnämnden Nordost, socialnämnden Sydväst och äldre samt vård- och omsorgsnämnden har ett särskilt ansvar.

2. Rätten till information och kommunikation

Personer med funktionsnedsättning har rätt att söka och ta emot information samt kommunicera på lika villkor som andra genom alla former av självvalda kommunikationssätt. Tillgänglig information och att kommunicera för att förstå och göra sig förstådd är en förutsättning för att skapa full delaktighet. Information som är avsedd för allmänheten ska ges i tillgänglig format och vid behov underlättas genom bland annat teckenspråk, punktskrift och alternativ kompletterande kommunikation.

Tillsyn och uppföljning av tillgänglig information och kommunikation har försämrats och kompetens om tillgänglighet saknas i många myndigheter och kommuner. Stadens verksamheter saknar en tillräcklig grundläggande digital infrastruktur vilket skapar ett utanförskap och hinder för information, kommunikation och självständighet för personer med funktionsnedsättning.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning får information och kommunicerar med staden på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målet

2:1 Stadens verksamheter ska anpassa och utveckla sin kommunikation så att alla personer med funktionsnedsättning kan förstå informationen och uttrycka behov och synpunkter.

2:2 Stadens verksamheter ska utveckla och använda digitala och tekniska lösningar när det gynnar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning i kommunikation med staden.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser. Nämnden för intraservice, nämnden för demokrati och medborgarservice samt kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar.

Artikel 2,
9 och 21

3. Rätten till demokratisk delaktighet

Personer med funktionsnedsättning har rätt att vara delaktiga och utöva inflytande i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra. Det innebär bland annat reell möjlighet att rösta, inneha politiska uppdrag, utöva sin yttrande- och åsiktsfrihet samt delta i förenings- och övrigt samhällsliv. Tillgänglighet är en förutsättning för delaktighet. Barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör barn, och har rätt till stöd i det för att nå lika villkor som andra barn.

Det finns behov av att åtgärda bristande tillgänglighet i vallokaler som används i Göteborgs. Det saknas ofta valinformation i tillgängliga format och stödet i vallokalen brister. Antalet personer med funktionsnedsättning som kandiderar till eller innehar offentliga ämbeten är fortfarande låg. Staden saknar underlag från personer med funktionsnedsättningar i uppföljning av stadens verksamheter.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning kan utöva sina demokratiska rättigheter, är delaktiga och har inflytande på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målen

3:1 Stadens verksamheter ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan rösta och löpande påverka stadens utveckling på lika villkor som andra.

3:2 Stadens verksamheter ska möjliggöra att personer med funktionsnedsättning kan delta i förenings- och övrigt samhällsliv på lika villkor som andra.

3:3 Stadens verksamheter ska i sina enkäter och uppföljningar samla in underlag på ett sådant sätt att det är möjligt att göra analyser utifrån diskrimineringsgrunderna.

3:4 Stadens verksamheter ska samråda och aktivt involvera intresseorganisationer i åtgärder som berör personer med funktionsnedsättning.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser. Valnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, stadsbyggnadsnämnden, stadsmiljönämnden och stadsfastighetsnämnden har ett särskilt ansvar.

4. Rätten till ett tryggt liv

Personer med funktionsnedsättning har rätt till trygghet, i och utanför hemmet. Det omfattar att leva fritt och säkert från alla former av utnyttjande, hedersrelaterat förtryck, våld, övergrepp eller diskriminering. I det ingår att ha tillträde till och kunna använda stadens inne- och utemiljöer samt att få det stöd som den enskilde har rätt till. För att möjliggöra trygghet i krissituationer behöver all krisberedskap inkludera personer med funktionsnedsättning. Ett normmedvetet förhållningssätt, bemötande och kunskap om olikheter bidrar också till trygghet.

Personer med funktionsnedsättning i Göteborg uppger utsatthet för fysiskt våld och kränkningar i högre grad än personer utan funktionsnedsättning, kvinnor med

Artikel 7,
9, 21 och
29

Artikel 9,
11, 14, 15
och 16

funktionsnedsättning gör det i ungefär dubbelt så stor utsträckning som män utan funktionsnedsättning. Det är dubbelt så vanligt att elever med funktionsnedsättning känner sig otrygga i skolan. Personer med funktionsnedsättning är ofta mer beroende av sin omgivning än andra och kan därför ha svårt att värja sig från kränkningar och våld. Fler barn med funktionsnedsättning är utsatta för någon form av misshandel än barn utan funktionsnedsättning.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning lever ett tryggt liv på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målen

4:1 Stadens verksamheter ska arbeta normmedvetet för att upptäcka och förebygga diskriminering, förtryck, våld i nära relationer och annan våldsutsatthet som kan drabba personer med funktionsnedsättning. Det omfattar att ge individuellt anpassat stöd till de som behöver.

4:2 Stadens verksamheter ska ha god krisberedskap som omfattar personer med funktionsnedsättning.

4:3 Stadens verksamheter ska anpassa och utveckla sin information och kommunikation om krisberedskap så att personer med funktionsnedsättning kan förstå.

Ansvariga nämnder och styrelser: Alla nämnder och styrelser. Kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar.

5. Rätten till bästa möjliga hälsa

Personer med funktionsnedsättning har rätt till bästa möjliga hälsa utan diskriminering. Det omfattar fysiska, psykiska och sociala dimensioner, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa. Det innebär att på lika villkor som andra få del av hälsofrämjande och förebyggande insatser som näringsriktig kost, fysisk aktivitet, social samvaro och delta i screening i offentliga folkhälsoprogram. Rätten till bästa möjliga hälsa förutsätter också tillgång till hälso- och sjukvårdsinsatser av god kvalitet, hjälpmedel samt rehabilitering och habilitering.

Personer med funktionsnedsättning skattar sin hälsa lägre än personer utan funktionsnedsättning i Göteborg. Kvinnor med funktionsnedsättning har skattat sitt eget hälsotillstånd något lägre samt övervägt att ta sitt liv i högre grad jämfört med män med eller utan funktionsnedsättning.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning har möjlighet att uppnå bästa möjliga hälsa på lika villkor som andra.

Artikel 25,
26 och 30

Prioriterade strategier för att nå målen

5:1 Stadens verksamheter ska ha kunskap om funktionsnedsättningar och livsvillkoren som påverkar hälsan för personer med funktionsnedsättning.

5:2 Stadens verksamheter ska samverka internt och externt för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att uppnå bästa möjliga hälsa på lika villkor som andra.

5:3 Stadens verksamheter ska medverka till att personer med funktionsnedsättning har tillgång till hälso- och sjukvård med god kvalitet och standard, hälsofrämjande och förebyggande insatser aktiviteter samt andra hälsorelaterade tjänster på lika villkor som andra.

Ansvariga: Nämnder som är särskilt ansvariga nämnden för funktionsstöd, socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, socialnämnden Nordost, socialnämnden Sydväst, äldre samt vård- och omsorgsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden, kulturnämnden samt idrotts- och föreningsnämnden.

6. Rätten till utbildning

Personer med funktionsnedsättning har rätt till utbildning på lika villkor som andra i ett sammanhållet utbildningssystem. Det förutsätter uppföljningar med möjlighet att analysera resultat för personer med funktionsnedsättningar i jämförelse med de utan funktionsnedsättning. Det förutsätter även samverkan vid övergångar från förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, fritidshemmen, gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning. Den fysiska, pedagogiska och sociala tillgängligheten skapar förutsättningar för inkludering, det avser hela skoldagen samt i fritidshemmet eller korttidstillsynen. Måluppfyllelsen förutsätter att individen ges möjlighet till delaktighet samt individuellt stöd, trygghet i samt till och från skolan och fritidshemmet samt full utveckling av sina personliga färdigheter socialt och kunskapsmässigt. Barn och unga behöver ges möjlighet att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.

Nationella rapporter visar att färre personer med funktionsnedsättning har eftergymnasial utbildning än övriga befolkningen, vilket skapar ojämlika förutsättningar och möjligheter för arbete. Det är dubbelt så vanligt att elever med funktionsnedsättning känner sig otrygga i skolan. Vidare finns brister i samverkan inom skolan, men också i förhållande till andra aktörer som exempelvis vårdnadshavare, Barn- och Ungdomspsykiatri, habiliteringen och socialtjänsten. Det saknas tillräcklig styrning och uppföljning av hur skolsituationen fungerar för elever med funktionsnedsättning. Att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning är i alltför liten utsträckning en del av det systematiska kvalitetsarbetet.

Artikel 7
och 24

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning har möjlighet att nå utbildningsmålen på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målen

6:1 Stadens verksamheter ska samverka för att säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem där övergången mellan olika skolformer fungerar för elever med funktionsnedsättning. Likaså ska samverkan ske för att underlätta övergång från skola till arbetsliv.

6:2 Stadens verksamheter ska säkerställa kunskap för att tidigt kunna uppmärksamma behov av stöd samt ge individanpassat stöd så att elever med funktionsnedsättning kan ges möjlighet till full utveckling av sina personliga färdigheter och att nå utbildningsmålen.

6:3 Stadens verksamheter ska arbeta med aktiva åtgärder för att skapa trygga, tillgängliga och icke-diskriminerande miljöer.

Ansvariga: Nämnder som är särskilt ansvariga är förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, socialnämnden Nordost, socialnämnden Sydväst, nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, stadsmiljönämnden samt stadsfastighetsnämnden.

7. Rätten till arbete och sysselsättning

Personer med funktionsnedsättning har rätt att delta på arbetsmarknaden, i arbetslivet eller i annan meningsfull sysselsättning. Rätten till arbete ska skyddas och främjas. För att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna arbeta behövs tillämpning av skäliga anpassningar samt att systematiskt arbeta med aktiva åtgärder mot diskriminering i samband med bland annat rekryterings- och anställningsvillkor. Det kan göra det möjligt för fler personer med funktionsnedsättning att ha anställning i stadens verksamheter. Arbete och sysselsättning bidrar till ekonomisk självständighet och delaktighet i samhället.

Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning är högre än för övrig befolkning. Unga med funktionsnedsättning är överrepresenterade i gruppen unga som varken arbetar eller studerar. Bland annat påverkar studieresultat, och stöd, möjligheten till arbete.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning har arbete eller meningsfull sysselsättning.

Artikel 27

Prioriterade strategier för att nå målen

7:1 Stadens verksamheter ska genom normkritisk rekrytering, tillgängliga, inkluderande arbetsplatser och anpassade anställningsvillkor öka antalet anställda med funktionsnedsättning inom den egna organisationen.

7:2 Stadens verksamheter ska samverka med till exempel Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och det privata näringslivet för att öka förutsättningarna för att personer med funktionsnedsättning ska kunna arbeta. Det innefattar samverkan i övergång från studier till arbete.

7:3 Stadens verksamheter ska tillhandahålla praktikplatser och meningsfull sysselsättning för personer med funktionsnedsättning.

7:4 Stadens verksamheter, som arbetsgivare, ska arbeta normmedvetet och intensivifiera det systematiska arbetsmiljöarbetet med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser. Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, inköps- och upphandlingsnämnden, utbildningsnämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, socialnämnden Nordost, socialnämnden Sydväst, styrelser inom Business region Göteborgskoncernen i kluster näringsliv samt kommunstyrelsen har ett särskilt ansvar.

8. Rätten till fungerande bostad

Personer med funktionsnedsättning har rätt till en tillgänglig bostad och att leva ett självständigt liv i ett samhälle med lika valmöjligheter som andra. Det inkluderar rätten till att ha inflytande över bostadsform med eller utan stöd och att välja bostadsort.

Bostaden ska vara tillgänglig och bidra till en tillfredställande levnadsstandard och därmed inte bli ett ekonomiskt hinder. Fungerande bostadssituation ska utformas i samverkan med personer med funktionsnedsättning.

Det är brist på bostäder med särskild service, och de är ojämnt fördelade över staden. Tillgången är inte i balans med behovet, och antalet nya bostäder per år är för lågt. I det ordinarie bostadsbeståndet är många bostäder otillgängliga.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning har en fungerande bostad på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målen

8:1 Stadens verksamheter ska tillämpa och ställa krav på universell utformning vid nybyggnation av bostäder.

8:2 Stadens verksamheter ska systematiskt inventera och åtgärda identifierade hinder i bostäder.

Artikel 9,
19 och 28

8:3 Stadens verksamheter ska vid större renoveringar verka för att öka antalet tillgängliga och användbara bostäder.

Ansvariga: Nämnder som är särskilt ansvariga är stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, socialnämnden Nordost, socialnämnden Sydväst, äldre samt vård- och omsorgsnämnden och styrelser inom Framtiden-koncernen i kluster bostäder.

9. Rätten att kunna förflytta sig i och använda Göteborgs inne- och utemiljöer

Personer med funktionsnedsättning har rätt till en fungerande inne- och utemiljö som är tillgänglig och användbar. Tillgängliga och användbara transporter och miljöer är en förutsättning för att uppnå full delaktighet för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som andra.

Alla enkelt avhjälpna hinder är inte åtgärdade och principen om universell utformning efterlevs inte alltid. Detta begränsar möjligheten att använda stadens inne- och utemiljöer. Många personer med funktionsnedsättning tvingas också att avstå från att resa på grund av brister i samordning, helhetssyn och information.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning kan förflytta sig i och använda alla stadens inne- och utemiljöer på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målen

9:1 Stadens verksamheter ska tillämpa och ställa krav på universell utformning vid stadsplanering samt ny- och ombyggnationer av stadens inne- och utemiljöer.

9:2 Stadens verksamheter ska åtgärda enkelt avhjälpna hinder i inne- och utemiljöer.

9:3 Stadens verksamheter ska säkerställa tillgång till flexibla och tillgängliga transporter så att personer med funktionsnedsättning kan förflytta sig på lika villkor som andra.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser. Nämnder som är särskilt ansvariga är stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, stadsmiljönämnden, stadsfastighetsnämnden, idrotts- och föreningsnämnden och styrelser inom Framtiden-koncernen i kluster bostäder och styrelser inom Higab koncernen i kluster lokaler.

10. Rätten till en meningsfull fritid

Personer med funktionsnedsättning har rätt att på lika villkor som andra kunna välja innehållet i och utforma sin fritid. Det kan vara att ta del av och utöva exempelvis kultur, idrott eller friluftsliv.

Artikel 9,
19 och 20

Artikel 30

Stillasittande fritid är vanligare bland personer med funktionsnedsättning än i övriga befolkningen. Barn med funktionsnedsättning är i högre grad än andra beroende av familjens stöd och ekonomiska förutsättningar för att få en meningsfull fritid med möjlighet till vänskapsrelationer. Det finns brister i information om aktiviteter, hinder att ta sig till och från en aktivitet samt brister i kunskap om funktionshinder och bemötande, som gör att hela kedjan inte fungerar. Det finns också brister i samordning mellan olika aktörer som på olika sätt ska möjliggöra rätten till en meningsfull fritid för personer med funktionsnedsättning.

Mål att uppnå

- Personer med funktionsnedsättning kan utforma sin fritid på lika villkor som andra.

Prioriterade strategier för att nå målen

10:1 Stadens verksamheter ska samverka och åtgärda hinder så att personer med funktionsnedsättning ska kunna ha en meningsfull fritid på lika villkor som andra.

10:2 Stadens föreningsbidrag och annat stöd till föreningar ska bidra till att personer med funktionsnedsättning ska kunna ha en meningsfull fritid på lika villkor som andra.

Ansvariga: Nämnder som är särskilt ansvariga är kulturnämnden, idrotts- och föreningsnämnden, stadsfastighetsnämnden, stadsmiljönämnden, exploateringsnämnden, nämnden för funktionsstöd, socialnämnden Centrum, socialnämnden Hisingen, socialnämnden Nordost, socialnämnden Sydväst samt styrelser inom Göteborg & CO koncernen i kluster turism, kultur & evenemang.

Definitioner

Funktionsnedsättning och funktionshinder

I detta program används Socialstyrelsens definition. Det innebär att en funktionsnedsättning är en nedsättning av den enskildes fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsförmåga. Med funktionshinder avses de begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen, till exempel brister i miljö, tillgänglighet, personella resurser, kompetens hos ledare och tidpunkt för fritidsaktiviteten. I kontakt med olika intresseorganisationer och delar av stadens verksamheter förekommer det att begreppet funktionsvariation används på deras initiativ.

Mångfald

Personer med funktionsnedsättning besitter, liksom alla andra, en mängd olika egenskaper. Inom gruppen ryms också många individuella skillnader. Personer med funktionsnedsättning växer upp under olika socioekonomiska förutsättningar, har olika etniska tillhörigheter, religioner eller andra trosuppfattningar och har olika åldrar samt

sexuella läggningar och könsidentiteter. En funktionsnedsättning kan röra en eller flera svårigheter som rör de kognitiva förmågorna, att tåla vissa ämnen, att se, att höra eller att röra sig.

Personer med funktionsnedsättning är en grupp av rättighetsbärare som kan utkräva sina rättigheter med stöd av konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Göteborgs Stad med sina verksamheter har skyldighet att respektera, skydda, uppfylla och bevaka enskildas rättigheter. För att säkerställa icke-diskriminering är en normkritisk analys nödvändig inom staden. Förgivettagna föreställningar om dem staden är till för behöver synliggöras så att staden på ett normmedvetet sätt kan möta allas olikheter och erbjuda likvärdig service och öppna och inkluderande arbetsplatser.

Inkludering

Med inkludering avses fullt deltagande och tillhörighet. Inkludering förutsätter att förhållningssätt, vilja och åtgärder samverkar för att individen ska kunna känna tillhörighet och vara fullt delaktig på sina villkor. Inkludering förutsätter en process som innebär förändring av sammanhanget exempelvis stöd och insatser, anpassningar och skäliga åtgärder. Inkludering och integrering är inte samma sak. Vid integrering tillåts en individ delta eller ingå i ett befintligt sammanhang utan krav på att sammanhanget i sig ska anpassas så att det blir jämlika villkor.

Barnrättsperspektivet

I enlighet med lagen om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ska barns rättigheter säkerställas. Att anta ett barnrättsperspektiv innebär att, med utgångspunkt i konventionen, knyta an till de rättigheter barn har. Att ta ett barnperspektiv är att som vuxen beakta en situation med hänsyn till hur den skulle kunna uppfattas av barn, och att ta barns perspektiv är att ta in barns röster och lyssna på vad de själva anser. På samma sätt kan ett funktionsrättsperspektiv antas genom att ta utgångspunkt ifrån konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Det nationella funktionshinderspolitiska målets fyra områden

Inget av det nationella målets fyra områden kan ensamt uppnå det nationella målet, de är ömsesidigt beroende. De ska tillsammans bidra till ett tillgängligt och jämlikt samhälle för alla. I statens utredning om styrningen av funktionshinderspolitiken beskrivs dessa fyra områden som tvärgående eller sektorsövergripande och bör liksom jämställdhet och barnrättsperspektivet integreras i arbetet med funktionshindersmålet. Områdena ska, med utgångspunkt från konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, fungera som en vägledning för stadens nämnder och bolag att vägleda sina verksamheter i arbetet med att målet uppnås.

Principen om universell utformning

Universell utformning handlar om att göra rätt från början, att utforma och planera samhället så att man inte utesluter någon. På så sätt undviker man att skapa behov av anpassningar i efterhand. Universell utformning betyder sådan utformning av produkter, miljöer, program och tjänster att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. Universell utformning ska inte utesluta hjälpmedel för enskilda grupper av personer med funktionsnedsättning där så behövs.

Befintliga brister i tillgängligheten

Brister i tillgänglighet försvårar för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga på lika villkor som andra i befolkningen. Ett arbete med att identifiera och åtgärda sådana brister behöver bedrivas systematiskt och uthålligt och föregås av analys. Det är ett arbete som kräver kontinuitet och långsiktighet i bred samverkan.

Individuella stöd och lösningar för individens självständighet

Många gånger kan det individuella stödet vara avgörande för den enskildes möjlighet till delaktighet. Individuella stöd och lösningar kan ses som komplement till den generella tillgängligheten i samhället. Principen om universell utformning tar sikte på generella lösningar för att öka tillgängligheten. Ibland är det inte tillräckligt och då kan det finnas behov av individuella lösningar. Dessa lösningar ska hålla hög kvalitet och sträva efter att skapa oberoende, självbestämmande och självständighet hos den enskilde och möjliggöra delaktighet.

Att förebygga och motverka diskriminering

Att förebygga och motverka diskriminering tar sin utgångspunkt i både FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna samt i diskrimineringslagen (2008:567). Diskrimineringslagen omfattar diskrimineringsgrunderna; kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Diskrimineringslagen innehåller ett förbud mot diskriminering vilket sedan år 2015 även omfattar diskrimineringsformen bristande tillgänglighet. Den innebär att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har gjorts för att personen ska uppnå samma villkor som andra. Lagen ställer även krav på att arbetsgivare och utbildningsanordnare ska arbeta systematiskt för att förebygga och förhindra diskriminering, så kallade aktiva åtgärder.

Enkelt avhjälpna hinder

I lagstiftning finns sedan 2001 krav på att enkelt avhjälpna hinder ska åtgärdas i lokaler som allmänheten har tillgång till. Boverket har i sin stödjande roll definierat vad dessa

enkelt avhjälpna hinder omfattar och vilka som ska åtgärdas enligt lag. Boverket har för området en gällande föreskrift och allmänt råd. Tillgänglighet ska nås för:

- de delar av lokaler dit allmänheten har tillträde, till exempel receptioner, butiker, restauranger och teatrar
- platser som är angivna som allmän plats i detaljplanen.

Boverket ger några exempel på vad enkelt avhjälpna hinder är: mindre nivåskillnader eller trappsteg, höga trösklar, avsaknad av ledstänger, tunga dörrar, dörröppnare eller andra manöverdon som är olämpligt placerade eller utformade, dålig belysning, dålig ljudmiljö, bristande kontrastmarkering och bristande varningsmarkering, bristande utformning av orienterande skyltning, brist på teleslinga eller någon annan teknisk lösning i receptioner, bristfällig skyltning samt brister i utformning och placering av fast inredning. Enkelt avhjälpna hinder är inte det samma som full tillgänglighet.

Kunskap och samverkan

Mänskliga rättigheter utgör grunden i det arbete stadens verksamheter gör. Kunskap om de mänskliga rättigheterna behöver finnas i stadens verksamheter. För att Göteborgs Stad ska kunna utgöra en stad som möjliggör full delaktighet för personer med funktionsnedsättning behöver det finnas god kunskap och medvetenhet om funktionshinder och situationen för personer med funktionsnedsättning. Stadens verksamheter ska i sina enkäter och uppföljningar samla in underlag på ett sådant sätt att det är möjligt att göra analyser utifrån diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder för att identifiera och ta bort hinder som uppstår i att utöva sina rättigheter.

Göteborgs Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning är en tvärasektoriell angelägenhet och målen kan inte lösas av enskilda nämnder och styrelser, det behövs samverkan både internt och externt. En viktig samverkanspart till stadens nämnder, styrelser samt verksamheter är personer med funktionsnedsättning, anhöriga och företrädande organisationer. Kunskap om varandras ansvar och skyldigheter underlättar samverkan. Rättighetsområden och mål behöver ses i relation till varandra för att få synergier och uppnå resultat. Det görs genom att anta ett helhetsperspektiv, det vill säga att se individen i centrum och alla de delar som kan påverka livsvillkoren för den enskilde. I figur 1 illustreras de tio rättighetsområdena i programmet samt de förutsättningar som stadens verksamheter behöver säkerställa, som samverkan och kunskap, för att personer med funktionsnedsättning ska kunna uppnå jämlika levnadsvillkor och full delaktighet i samhället.

Bilagor

Bilaga 1 Ett urval av relaterade styrande dokument

Program/plan och giltighet	Syfte, mål, strategi och/eller inriktning
Beslutade av kommunfullmäktige	
Göteborgs Stads folkhälsoprogram, 2019–2020	Folkhälsoprogrammet består av sju strategiska områden där stadens mål och angreppssätt för att nå målen beskrivs. Områdena är Livsvillkor, Samhällsplanering, Uppväxtvillkor, Livslångt lärande, Arbete/arbetsvillkor, Hälsosamt åldrande och Levnadsvanor
Göteborgs stads program för jämlik stad, 2018–2026	Syftet med programmet är att, utifrån målet att Göteborg ska vara en jämlik stad, peka ut viktiga målområden som aktörer i Göteborg ska samlas kring för att tillsammans bidra till att minska skillnaderna i livsvillkor i staden.
Handlingsplan för arbete med de mänskliga rättigheterna i Göteborgs Stad, 2019–2022	Syftet med denna handlingsplan är att strategiskt stödja kommunfullmäktige i ambitionen att de mänskliga rättigheterna ska vara likvärdiga över staden och genomsyra verksamhet och personalpolitik i samtliga nämnder och styrelser.
Göteborgs plan för jämställdhet, 2019–2023	Det övergripande syftet med planen är att ta ett samlat grepp kring några utvalda områden som staden behöver ha ett ökat jämställdhetsfokus på.
Göteborgs Stads plan för arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck, 2020–2023	Syftet med planen är att utveckla och stärka stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.
Göteborgs Stads plan för arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, 2019–2022	Syftet med planen är att tydliggöra målen för stadens arbete med att främja sexuell och reproduktiv hälsa, och tillgodose sexuella och reproduktiva rättigheter för de som bor, vistas och verkar i Göteborg.
Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtq-personers livsvillkor, 2017–2023	Syftet med planen är att säkerställa att personer som definierar sig som homosexuella, bisexuella, transpersoner eller queera, liksom övriga göteborgare, har möjligheter att ta del av stadens tjänster och service och att hbtq-personer som arbetar i staden erbjuds en god arbetsmiljö.
Strategisk plan för suicidprevention i Göteborg, tillsvidare	Långsiktigt mål i planen är att: Suicid och suicidförsök ska varaktigt minska i Göteborg. En säker och trygg Stad ska vara fri från suicidförsök och suicid.
Göteborgs Stads plan mot hemlöshet, 2020–2022	Syftet med planen är att minska hemlösheten i Göteborg. Planen syftar också till att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan nämnder och styrelser, samt vikten av samarbete med andra aktörer, exempelvis civilsamhälle, myndigheter och privata fastighetsbolag.
Plan för barn och ung kultur, 2020–2023	Göteborgs Stads plan för barn- och ungdokument beskriver hur arbetet med barn- och ungdokument ska utvecklas och organiseras och hur arbetet ska fördelas i staden.
Kulturprogram för Göteborgs Stad, 2015–2021	Kulturprogram för Göteborgs Stad har som syfte att ange en färdriktning för hur kommunfullmäktiges ambition om Göteborg som en ledande kultur- och evenemangsstad ska uppnås

Göteborgs Stads friluftsprogram, 2018–2025	Syftet med friluftsprogrammet är att värna och utveckla möjligheten till friluftsliv för både göteborgare och besökare och att ge en inriktning för fortsatt planering och arbete med friluftsliv.
Bostadsförsörjningsprogram 2020–2022	Syftet med programmet är att klargöra Göteborgs Stads övergripande mål och strategier för bostadsförsörjningen i Göteborg. Syftet med programmet är också att i enlighet lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar att upprätta riktlinjer för bostadsförsörjningen som ska antas av kommunfullmäktige.
Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022-2026	Programmet beskriver en riktning i det trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbetet utifrån strategiska områden som ska hjälpa till att skapa goda förutsättningar för att främja trygghet och positiva drivkrafter för en socialt hållbar utveckling i syfte att förebygga brott.
Göteborgs Stads innovationsprogram, 2018–2023	Syftet med Göteborgs Stads innovationsprogram är att skapa ett strukturerat arbete med innovation i Göteborgs Stads verksamheter. Programmet syftar till att öka Göteborgs Stads kapacitet att vara innovativ inom Göteborgs Stads organisation, i samverkan med andra samhällssektorer, men också till att öka Göteborgs Stads förmåga att bidra till ett starkt innovationssystem i Göteborgsregionen.
Göteborgs Stads översiktsplan	Översiktsplanen är kommunens långsiktiga vision om hur stadens mark- och vattenområden ska användas och om hur bebyggelsen ska utvecklas.
Göteborgs Stads policy för den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling	Miljöpolicyen beskriver vårt gemensamma synsätt på miljöarbetet. I Göteborgs Stad ska vi arbeta tillsammans för en god livsmiljö och en hållbar utveckling.
Vision Älvstaden, 2012-	En vision och tre strategier för Älvstaden Visionen syftar till att bidra till en hållbar utveckling i Göteborg och Västsverige.
Göteborgs Stads program för attraktiv arbetsgivare 2019–2023	Syftet med Göteborgs Stads program för attraktiv arbetsgivare 2019–2023 är att förena nämnder och styrelser kring gemensamma mål och strategier för att stärka stadens förutsättningar att vara en attraktiv arbetsgivare med förmåga att utföra och utveckla stadens verksamheter.
Beslutad i kommunstyrelsen	
Policy för fysisk tillgänglighet i Göteborgs Stad, tillsvidare	Alla nämnder och styrelser i Göteborgs Stad skall i hela sin verksamhet aktivt arbeta för att tillgänglighetsperspektivet beaktas i organisationen.

Bilaga 2 Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konventionen innehåller totalt femtio artiklar. Artiklarna 1–4 beskriver konventionens grundprinciper. Artiklarna 5–30 är rättighetsartiklar. Artiklarna 31–50 är procedurregler för genomförande, uppföljning och övervakning. Rubrikerna för dessa artiklar finns inte i listan nedan. Artiklarna 1 – 30:

1. Syfte
2. Definitioner
3. Allmänna principer
4. Allmänna åtaganden
5. Jämlikhet och icke-diskriminering
6. Kvinnor med funktionsnedsättning
7. Barn med funktionsnedsättning
8. Medvetandegörande om situationen för personer med funktionsnedsättning
9. Tillgänglighet
10. Rätten till liv
11. Risksituationer och nödlägen
12. Likheter inför lagen
13. Tillgång till rättssystemet
14. Frihet och personlig säkerhet
15. Rätt att inte utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning
16. Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp
17. Skydd för den personliga integriteten
18. Rätt till fri rörlighet och till ett medborgarskap
19. Rätt att leva självständigt och att delta i samhället
20. Personlig rörlighet
21. Yttrandefrihet och åsiktsfrihet, samt tillgång till information
22. Respekt för privatlivet
23. Respekt för hem och familj
24. Utbildning
25. Hälsa
26. Habilitering och rehabilitering
27. Arbete och sysselsättning
28. Tillfredställande levnadsstandard och social trygghet
29. Deltagande i det politiska och offentliga livet
30. Deltagande i kulturliv, rekreation, fritidsverksamhet och idrott

Konventionen kan i sin helhet laddas ner exempelvis på regeringens hemsida.

<https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2015/06/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning/>

Bilaga 3 Källor

Boverkets föreskrift och allmänna råd, 2011:13 Diskrimineringslag (2008:567)

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna FN:s konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Föräldrar till barn med funktionsnedsättning, Myndigheten för delaktighet
<http://www.mfd.se/uppfoljning/levnadsvillkor/foraldrar-till-barn-med-funktionsnedsattning/>

Göteborgs Stads arbete med att säkerställa tillgången till bostäder med särskild service, Stadsrevisionen Revisionsrapport, 2019

Hälsa på lika villkor? Folkhälsoenkät, Västra Götalands regionen och Göteborgs Stad

Kollektivtrafikens barriärer – kartläggning av hinder i kollektivtrafikens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, 2019:3, Trafikanalys

Lägesrapport om enkelt avhjälpna hinder 2018, Fastighetskontoret, Göteborgs Stad

Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, regeringens proposition 2016/17:188

Plan- och bygglag (2010:900)

Politik för gestaltad livsmiljö, Prop. 2017/18:110

Rapport om livsvillkoren för personer med funktionsnedsättning i Göteborg, 2020
Stadsledningskontoret, Göteborgs Stad, diarienummer 0950/18

Redovisning av kommunfullmäktiges uppdrag att utreda hur unga med funktionsnedsättning i större utsträckning ska kunna delta i Göteborgs Stads ordinarie fritidsverksamhet, diarienummer 0357/18

Regeringens skrivelse 2007/08:39 Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer

Respekt för rättigheter, Funktionsrätt Sverige 2019 Skollag (2010:800)

Styrkraft i funktionshinderspolitiken, SOU 2019:23

Tillgängliga lärmiljöer? En nationell studie av skolhuvudmännens arbete för grundskoleelever med funktionsnedsättning, Skolverket 2016

Tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen Uppföljning av arbetet med tillgängliga vallokaler, diarienummer 1717/18

Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2019 Myndigheten för delaktighet